

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225
Yıl/Year: 6, Sayı/Number: 22,
Mart/March 2020, s./p. 251-260

Geliş/Submitted: 08.01.2020
Kabul/Accepted : 24.02.2020
Yayın/Published: 25.03.2020

DOI Number:
[10.29228/kesit.40465](https://doi.org/10.29228/kesit.40465)
Araştırma Makalesi

Berathan BAYTEMİR

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4140-6803>

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Müzik Eğitimi Bilim Dalı
brthn.bytmr@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Hasan DELEN

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6202-2211>

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi,
Müzik Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi, Müzik Teknolojileri Bölümü
hasandelen@mgu.edu.tr

SES EĞİTİMİ ÖĞRETİM ELEMANLARININ MÜZİK TEKNOLOJİLERİ ARAÇ GEREÇ VE YAZILIMLARI KULLANIM DURUMLARI (İÇ ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ)

Öz

Araştırmanın amacı, üniversitelerde görev yapmakta olan bireysel ses eğitimi öğretim elemanlarının ders saatleri içerisinde müzik teknolojileri araç-gereçleri ve yazılımlarından ne derece faydalandığını ortaya koymaktır. Bu amaç ve önem doğrultusunda; araştırmacılar tarafından hazırlanan ve üç uzman onayından geçen yarı yapılandırılmış görüşme formu, İç Anadolu Bölgesi'nde bazı üniversitelerde görev yapan ses eğitimi alanındaki 20 öğretim elemanına sunulmuştur. Elde edilen görüşler içerik analizi yapılarak bulgulara erişilmiştir. Ses eğitimi öğretim elemanlarının ders saatleri içerisinde, çoğunlukla teknolojik araç-gereçlerden faydalandığı, teknolojik araç-gereç olarak ise bilgisayar ile cep telefonu kullandığı, müzik teknolojileri araç-gereçleri olarak metronom ve harici kayıt cihazlarını daha çok tercih ettiği ayrıca çevrimiçi-çevrimdışı müzik teknolojileri yazılımları olarak cep telefonunun kendi ses kayıt yazılımı ve nota yazım programlarını sıklıkla kullandıkları sonuçlarına varılmıştır.

Anahtar sözcükler: müzik eğitimi, müzik öğretmenliği, müzik teknolojileri, ses eğitimi.

VOCAL TRAINING LECTURERS THE USE OF MUSIC TECHNOLOGIES TOOLS AND SOFTWARE (EXAMPLE OF CENTRAL ANATOLIA REGION)

Abstract

The aim of the study is to determine the extent to which the individual voice training lecturers in universities benefit from the tools and software of music technologies during the class hours. For this purpose and importance, the semi-structured interview form prepared by the researchers and passed the approval of three experts was presented to 20 lecturers in the field of vocal training in some universities in the Central Anatolia Region. Content analysis was conducted with the opinions obtained and the findings were reached. During the lecture hours, vocal training lecturers mostly make use of technological equipment, use computer and mobile phone as technological equipment, prefer metronome and external recording devices as music equipment and also use online-offline music technology software. It is concluded that the mobile phone often uses its own audio recording software and notation softwares.

Keywords: music education, music teaching, music technologies, vocal training.

GİRİŞ

Eğitim konusu üzerine birçok araştırmacı farklı biçimlerde tanımlar yapmıştır. Literatürde ise sıklıkla kullanılan ve kabul görmüş tanımlardan birisi; “Eğitim, bireyin yaşamış olduğu toplumdaki yeteneklerini, tutumlarını ve olumlu değerlerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin toplamı olarak veya bir bireyin davranışlarını kendi yaşantısı yoluyla ve amaçlar doğrultusunda istedik değişimi meydana getirme süreci...” olarak tanımlanmaktadır (Tezcan, 1985: 4). Genel olarak eğitimin iki ayrı işlevinden bahsedilmiştir. Bunlar, hem toplumun kültürel değerlerini ve düzenini hiç bozmayıp sürekliliğini sağlayarak gelecek kuşaklara aktaracak hem de toplumun geleceğini güvence altına alarak eleştirici, yeni keşifler ve buluşlar yapmaya, toplumsal değişimlere elverişli bireyler yetiştirmeye çalışan nesiller yaratacaktır (Ergün, 2015: 200).

Geçmişten günümüze kadar sürekli gelişimini devam ettiren teknoloji, üretim süreci içerisinde hazır ve var olan bilginini işlenerek yeni bilgi üretimi ve uygulanma süreci olarak tanımlanabilmektedir (Günay ve Özdemir, 2006: 16). Müzik eğitimi alanında da kendisini gösteren teknoloji var olan eğitim anlayışına yeni bir bakış açısı kazandırmakta ve bu alanda kullanıma sunulan araç-gereçler müzik müfredatına teknolojiyi pratik bir şekilde genişletilmiş eğitim sağlamaktadır (Watson, 2006: 42). Günümüz çağında nota yazmak, beste yapmak, seslendirme ve müzik bilgilerini yayınlamak, müzik yazılımı yaratmak, planlamak ve internet aracılığı ile her türlü bilgiyi paylaşmak gibi temel fonksiyonlar gelişmekte olan teknoloji ile çok kolay hale gelmiştir (Koç, 2004: 1).

Teknoloji ile birlikte bulunan ve geliştirilen yeni aletler, geçmişten günümüze her çağda merak edilen insan sesinin daha iyi anlaşılmasını ve özelliklerinin ortaya çıkmasını kolaylaştırmıştır (Helvacı, 2003: 124). Dünyanın en eski ve en güzel çalgısı olan insan sesi aynı zamanda her türlü duyguyu etkili bir biçimde ifade edebilen eşsiz bir çalgıdır (Yiğit, 2016: 70). Ses eğitimi üzerine birçok tanım yapılmış olsa da ses eğitimi; konuşma ve şarkı söylemede sesin

doğru, güzel ve etkili kullanılması amacına yönelik olarak genel, amatör ve mesleki müzik eğitiminde dil ve konuşma bozukluklarının tedavisinde toplu ve/veya bireysel olarak uygulanan disiplinler arası bir özel alan eğitiminin genel tanımları arasında belirtilmektedir (Töreyin, 2008: 162).

Ulusal düzeyde araştırmalar incelendiğinde, müzik alanındaki öğretmenlerin/öğretim elemanlarının teknoloji kullanımlarıyla ilgili bazı çalışmalar göze çarpmaktadır. Can ve Aras (2017) araştırmasında, 11 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile bilişim teknolojilerinin ilköğretim müzik dersinde kullanımına yönelik görüşlerinin ortaya çıkartılarak değerlendirilmesi sağlanmıştır. Özdemir (2017) araştırmasında, müziksel işitme okuma ve yazma derslerine giren eğitimcilerin teknolojik materyalleri kullanım durumlarını tespit etmek amacıyla 12 eğitimciye yarı yapılandırılmış görüşme aracılığıyla sonuçlara varmıştır. Yengin ve Özdemir (2017) çalışmalarında, müzik eğitimcilerinin ses kayıt ve düzenleme yazılımları hakkındaki bilgilerini, bu tür yazılımlara karşı tutumlarını ve ses kayıt düzenleme yazılımlarından ne derece faydalandıklarını tespit etmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanıp sonuçlara varmıştır. Demirkol Yalçın (2019), Güzel Sanatlar Liselerinde çalışan müzik öğretmenlerinin müzik yazılım ve programlarını ne düzeyde tanıdıklarını ve müzik teknolojilerinden ne düzeyde yararlandıklarını saptamak amacıyla yapmış olduğu çalışmada çoktan seçmeli sorular ve açık uçlu sorulardan oluşan bir anket kullanarak sonuca varmıştır. Çakırcı (2003), Türkiye'deki müzik eğitiminin günümüzdeki durumunu, teknolojik araç ve gereçlerin öğretim elemanları ve öğrenciler tarafından kullanım durumlarını 12 öğretim elemanı ve 20 öğrenciye anket uygulayarak analiz yapmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, üniversitelerde görev yapmakta olan bireysel ses eğitimi öğretim elemanlarının ders saatleri içerisinde, müzik teknolojileri araç-gereçleri ve yazılımlarından ne derece faydalandığını ortaya koymaktır. Ayrıca araştırma ilgili literatüre katkı sağlaması açısından önem arz ettiği düşünülmektedir.

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda, “ses eğitimi öğretim elemanlarının müzik teknolojileri araç-gereçlerinden ne derece faydalanmaktadır” cümlesi problem durumu olarak belirlenmiştir. Buna göre aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

- Ses eğitimi öğretim elemanları ders saatleri içerisinde, teknolojik araç ve gereçlerinden ne derece faydalanmaktadır?
- Ses eğitimi öğretim elemanları ders saatleri içerisinde, müzik teknolojileri araç ve gereçlerinden ne derece faydalanmaktadır?
- Ses eğitimi öğretim elemanları ders saatleri içerisinde, çevrimiçi ve çevrimdışı müzik teknolojileri yazılımlardan ne derece faydalanmaktadır?

Varsayımlar

Araştırmada:

- Araştırma yönteminin araştırmanın amacına ve konusuna uygun olduğu,
- Görüşme yapılan ortamın ideal koşullarda olduğu,

• Görüşme yapılan öğretim elemanlarının verdikleri cevabın geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırmada:

- Araştırma için ayrılan süre ile,
- Konuyla ilgili ulaşılabilen kaynaklarla ve yapılan araştırmalar ile,
- 2019-2020 eğitim-öğretim yılı içerisinde, İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan üniversitelerdeki 20 öğretim elemanının görüşleri ile,
- Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruya verilen cevaplar ile sınırlıdır.

YÖNTEM

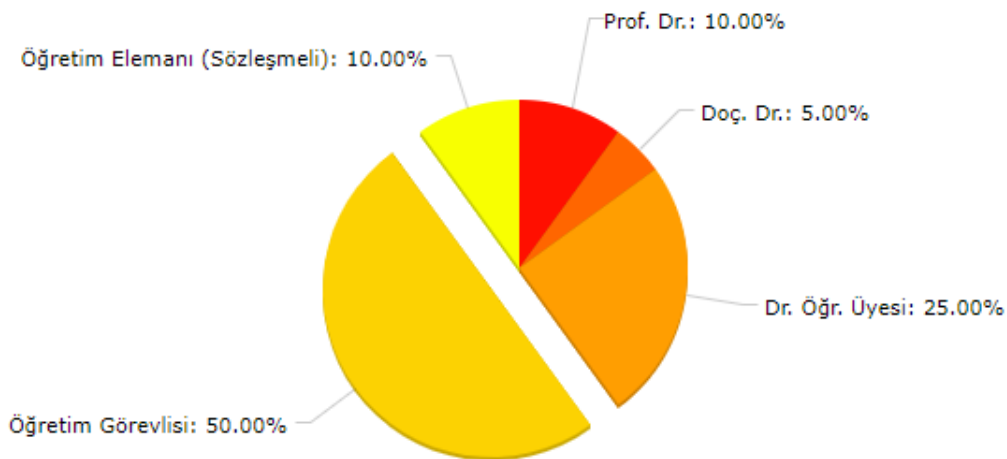
Bu araştırmada, "nitel araştırma" yönteminden yararlanılmıştır.

Nitel araştırma yöntemi; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik izlenen bir süreç olarak tanımlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı içerisinde, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde görev yapmakta olan 20 öğretim elemanından oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının unvan dağılımları aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Unvan Dağılımları

Şekil 1'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretim elemanlarının; %50'si öğretim görevlisi, %25'i doktor öğretim üyesi, %10'u profesör doktor ve sözleşmeli öğretim elemanı,

%5'i ise doçent doktor unvanına sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada verilere, araştırmacılar tarafından hazırlanan ve üç uzman onayından geçen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla ulaşılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formları araştırmacıya görüşlerine başvurulmuş kişiler, kendilerini daha rahat ifade etme şansı tanır. Konu üzerinde daha ayrıntılı bilgiler edinmeyi sağlarken kontrolün kaybedilip konu dışı olayların üzerinde daha fazla zaman geçirilmesini de peşinden getirebilir (Büyüköztürk vd., 2008: 160).

Verilerin Analizi

Elde edilen verilere içerik analizi yapılarak bulgulara ulaşılmıştır.

İçerik analizi ile temelde yapılan işlemler doğrultusunda, birbirinin benzeri olan verileri belirli kavramlar ile temalar çerçevesinde bir araya getirerek okurun anlayacağı bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 227).

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular alt problemlerle ilişkilendirilerek başlıklar halinde verilmiştir.

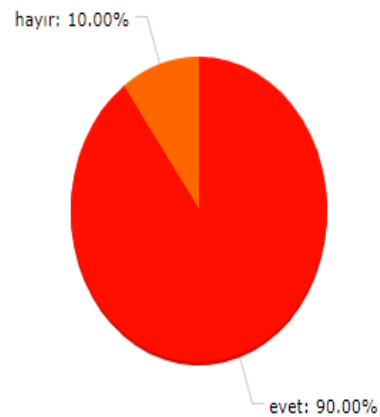
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Ses eğitimi öğretim elemanları ders saatleri içerisinde, teknolojik araç ve gereçlerinden ne derece faydalanmaktadır?” alt problemine ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Katılımcıların sayısı: 20

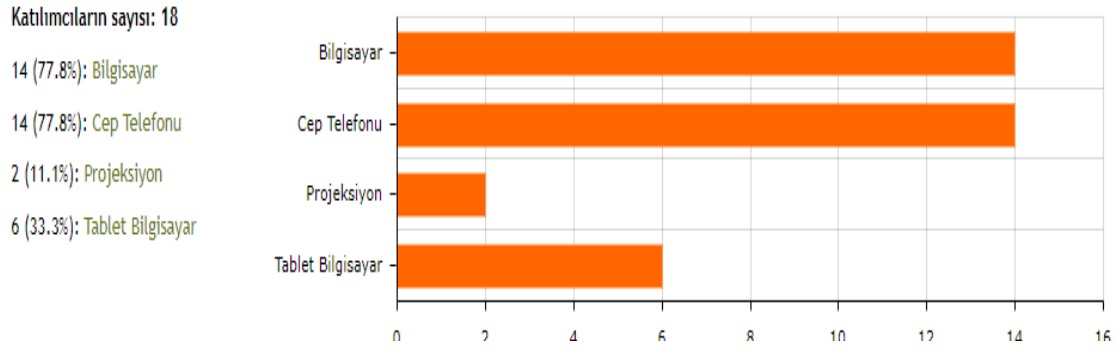
18 (90.0%): evet

2 (10.0%): hayır

Şekil 2. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Teknolojik Araç ve Gereç Kullanım Durumları

Şekil 2’de görüldüğü üzere “Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde teknolojik araç ve gereçlerden faydalanıyor musunuz?” sorusuna, araştırmaya katılan 20 öğretim elemanının %90’ı evet, %10’u hayır cevabını vermiştir.

Şekil 3. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Teknolojik Araç ve Gereç Kullanım Durumları

Şekil 3’de görüldüğü üzere “Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde hangi teknolojik araç ve gereçleri kullanıyorsunuz?” sorusuna 18 öğretim elemanından; %77’sinin bilgisayar ve cep telefonu, %33’ünün tablet bilgisayar ve %11’inin projeksiyon kullandığını belirtmiştir.

“Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde, teknolojik araç ve gereçlerden faydalaniyor musunuz?” sorusuna “hayır” cevabı veren öğretim elemanlarına, “Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde hangi teknolojik araç ve gereçleri kullanıyorsunuz?” sorusu sorulmamıştır. Böylelikle ikinci sorumuza 18 öğretim elemanı cevap vermiştir.

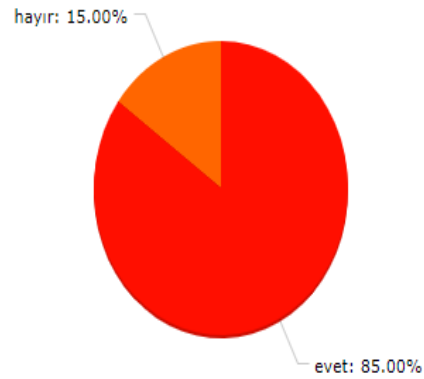
İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Ses eğitimi öğretim elemanları ders saatleri içerisinde, müzik teknolojileri araç ve gereçlerinden ne derece faydalanmaktadır?” alt problemine ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Katılımcıların sayısı: 20

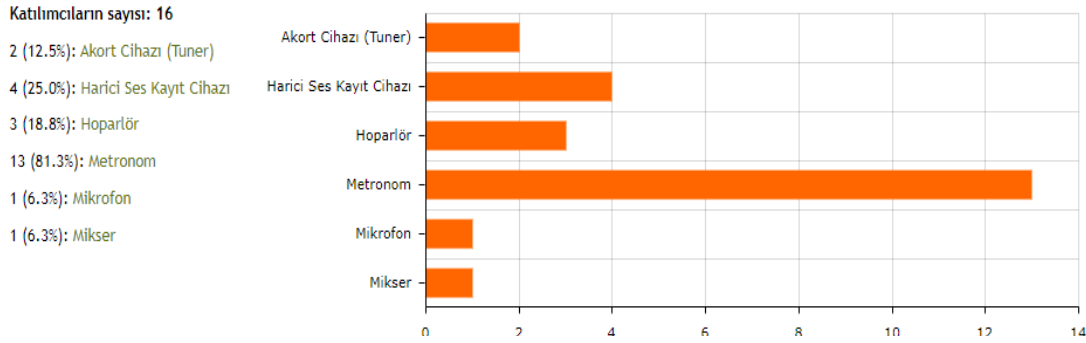
17 (85.0%): evet

3 (15.0%): hayır

Şekil 4. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Müzik Teknolojileri Araç-Gereçleri Kullanım Durumları

Şekil 4’de görüldüğü üzere “Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde, müzik teknolojileri araç ve gereçlerinden faydalaniyor musunuz?” sorusuna, araştırmaya katılan 20 öğretim elemanının %85’i evet ve %15’i hayır cevabını vermiştir.

Şekil 5. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Müzik Teknolojileri Araç-Gereçleri Kullanım Durumları

Şekil 5’de görüldüğü üzere “Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde müzik teknolojileri araç ve gereçlerinden hangilerini kullanıyorsunuz?” sorusuna 16 öğretim elemanından; %81,3’ü metronom, %25’i harici ses kayıt cihazı, %18,3’ü hoparlör, %12,5’i akort cihazı (tuner) ve %6,3’ü ise mikrofon ve mikser kullandıklarını belirtmiştir. 1 öğretim elemanı ise soruya cevap vermek istememiştir.

“Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde, müzik teknolojileri araç ve gereçlerinden faydalıyor musunuz?” sorusuna “hayır” cevabı veren öğretim elemanlarına, “Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde müzik teknolojileri araç ve gereçlerinden hangilerini kullanıyorsunuz?” sorusu sorulmamıştır. Ayrıca 1 öğretim elemanı ise soruya yanıt vermek istememiştir. Böylelikle dördüncü sorumuza 16 öğretim elemanı cevap vermiştir.

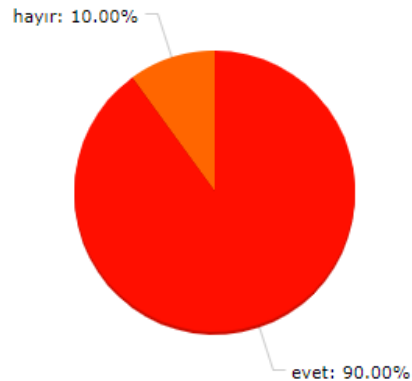
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Ses eğitimi öğretim elemanları ders saatleri içerisinde, çevrimiçi ve çevrimdışı müzik teknolojileri yazılımlardan ne derece faydalanmaktadır?” alt problemine ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Katılımcıların sayısı: 20

18 (90.0%): evet

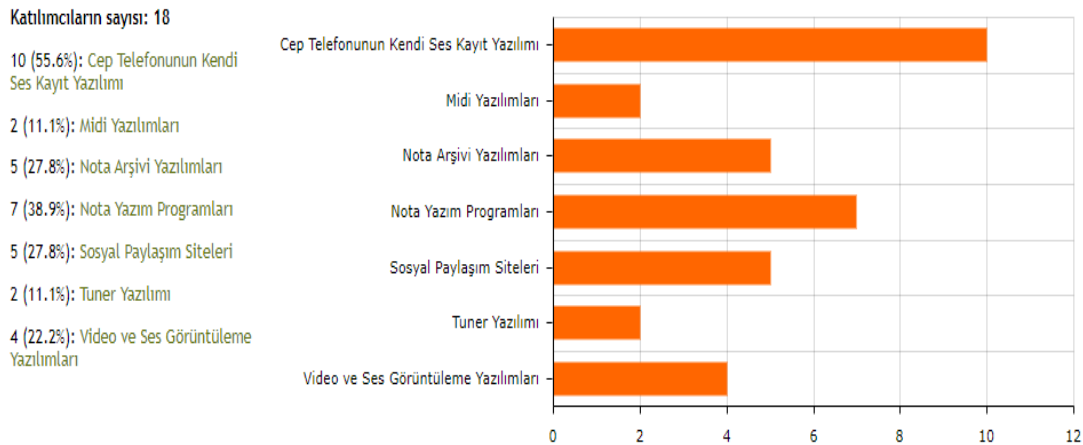
2 (10.0%): hayır

Şekil 6. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Çevrim İçi ve Çevrim Dışı Müzik Teknolojileri Yazılımları Kullanım Durumları

Şekil 6’da görüldüğü üzere “Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde, çevrim içi ve çevrim dışı müzik teknolojileri yazılımlarından faydalıyor musunuz?” sorusuna, %90’ı evet,

%10'u ise hayır cevabını vermiştir.

Şekil 7. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Çevrim İçi ve Çevrim Dışı Müzik Teknolojileri Yazılımları Kullanım Durumları

Şekil 7’de görüldüğü üzere “Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde, çevrim içi ve çevrim dışı müzik teknolojileri yazılımlarından hangilerinden faydalaniyorsunuz?” sorusuna 18 öğretim elemanından; %55,6’sı cep telefonunun kendi ses kayıt yazılımı, %38’i nota yazım programları, %27,8’i nota arşivi yazılımları ve sosyal paylaşım siteleri, %22’si video ve ses görüntüleme yazılımları, %11’i ise midi yazılımları ve akort cihazı (tuner) yazılımlarını kullandıkları belirtmiştir.

“Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde, çevrim içi ve çevrim dışı müzik teknolojileri yazılımlarından faydalaniyor musunuz” sorusuna “hayır” cevabı veren öğretim elemanlarına, “Yürütmekte olduğunuz ses eğitimi dersinde, çevrim içi ve çevrim dışı müzik teknolojileri yazılımlarından hangilerinden faydalaniyorsunuz?” sorusu sorulmamıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

- Ses eğitimi öğretim elemanları ders saatleri içerisinde çoğunlukla, teknolojik araç-gereçlerden faydalandığı ve teknolojik araç-gereç olarak sırasıyla; bilgisayar, cep telefonu, tablet bilgisayar ve projeksiyon kullandığı,
- Ses eğitimi öğretim elemanları ders saatleri içerisinde çoğunlukla, müzik teknolojileri araç-gereçlerden faydalandığı ve müzik teknolojileri araç-gereçleri olarak sırasıyla; metronom, harici kayıt cihazı, hoparlör, akort cihazı (tuner), mikrofon ve mikser kullanmayı tercih ettiği,
- Ses eğitimi öğretim elemanları ders saatleri içerisinde, çevrimiçi ve çevrimdışı müzik teknolojileri yazılımlardan genellikle faydalandığı ve çevrimiçi ve çevrimdışı müzik teknolojileri yazılımları olarak sırasıyla; cep telefonunun kendi ses kayıt yazılımını, nota yazım programlarını, nota arşivi yazılımlarını, sosyal paylaşım web sitelerini, video ve ses görüntüleme yazılımlarını, midi yazılımlarını ve akort cihazı (tuner) yazılımlarını sıklıkla kullandıkları, bulgularına erişilmiştir.

Tüm bu bulgular dahilinde 2019-2020 eğitim-öğretim yılı içerisinde, İç Anadolu Bölgesi’ndeki üniversitelerde görev alan 20 öğretim elemanının geneli; müzik teknolojileri araç-gereçleri ve müzik teknolojileri yazılımlarını aktif olarak kullandığı sonucuna varılmıştır.

Ses eğitimi öğretim elemanları ders saatleri içerisinde çoğunlukla bilgisayar ile cep telefonunu tercih etmesinin sebebi; cep telefonunun kendi ses kayıt yazılımlarına, nota yazım programlarına ve nota arşivlerine bilgisayar ve cep telefonu sayesinde kolaylıkla erişebildiği, gelişen yazılım teknolojileri ve internet ağını en iyi şekilde bilgisayar ve cep telefonu sayesinde takip edebilmesi olduğu düşünülmektedir.

Can ve Aras (2017) ve Özdemir'in (2017) araştırmalarında, eğitimcilerin çoğunlukla etkileşimli akıllı tahta kullandıkları, Çakırer'in (2003) araştırmasında ise öğretim elemanlarının en çok televizyon ve radyo kullanmaları sonuçları, araştırmamızda elde edilen sonuçlarla örtüşmemektedir. Böylelikle öğretmenlerin eldeki imkanlar doğrultusunda hareket ettiği, öğretim elemanlarının ise o zamanki teknolojiyi kullanmaya yönelik adım attığı, ayrıca ses eğitimi öğretim elemanları çoğunlukla dersi bireysel işlediği için bilgisayar ve cep telefonunun kullanılabilirliği kendileri için yeterli olduğu düşünülmektedir.

Yengin ve Özdemir'in (2017) araştırmasında ses kayıt yazılımları kullanımı ile Yalçın'ın (2019) nota yazım programları kullanım durumları, araştırmamız ile benzer sonuçlar göstermektedir.

Ses eğitimi öğretim elemanlarının ders saatleri içerisinde, alanıyla ilgili daha çok müzik teknolojileri yazılımlarını araştırmaları ve müzik teknolojileri araç-gereçler aracılığıyla bu yazılımları daha verimli kullanmaları,

- Ses eğitimi alan öğrencilerin çalışmalarında, müzik teknolojileri araç-gereçleri ve yazılımlar aracılığıyla alanı ile ilgili daha fazla veri toplamaları,
- Program yazılımcılarının ise ses eğitimi alanıyla ilgili yazılımları geliştirilip, ses eğitimi öğretim elemanlarının ders saatleri içerisinde aktif olarak kullanmasına yönlendirmeleri önerilmektedir.

Bu araştırmanın İç Anadolu Bölgesi'ndeki üniversitelerde görev yapmakta olan bireysel ses eğitimi öğretim elemanlarının ders saatleri içerisinde, müzik teknolojileri araç-gereçleri ve yazılımlarından ne derece faydalandığını ortaya koyduğu ve araştırma ilgili literatüre katkı sağlaması açısından önem arz ettiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Büyüköztürk Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (2. Baskı), Ankara: Pagem Akademi.
- Can, A., ve Aras, T. (2017). Bilişim Teknolojilerinin İlköğretim Müzik Dersinde Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (39), 9-30.
- Çakırer, S., H. (2003). Türkiye de Müzik Eğitiminde Teknoloji, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (15), 239-252.
- Demirkol Yalçın, P. (2019). Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Öğretmenlerinin Müzik Teknolojilerinden Yararlanma Durumlarına ilişkin görüşleri. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 51-62.

- Ergün, M. (2015), Eğitim Sosyolojisi, Ankara: Pagem Akademi.
- Günay, E. ve Özdemir, M., A. (2006). Müzik Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme, Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Helvacı, A. (2003). Ses Eğitiminde Register ve Rezonans, Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu Bildirisi, 30-31 Ekim 2003, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Koç, A. (2004). Günümüzde Bilgisayar Destekli Müzik Yazılımlarının Müzik Eğitimine Katkıları, 1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi SDÜ, 7-10 Nisan, Isparta.
- Özdemir, O. (2017). Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Dersi Eğitimcilerinin Teknoloji Odaklı Öğretim Materyallerini Kullanım Durumu ve Yeterlilikleri, Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi, 3 (6), 1-17.
- Tezcan, M. (1985). Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 150, Ankara.
- Töreyn, A. M. (2008). Ses Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yöntemler, Ankara: Sözkesen Matbaacılık
- Watson, S. (2005). Technology Guide for Music Educator, Artist Pro Publishing, Pennsylvania.
- Yengin, A. ve Özdemir, G. (2017). Müzik Eğitimcilerinin Ses Kayıt ve Düzenleme Yazılımlarına Yönelik Görüşleri. The Journal of Academic Social Science, 5 (62), 367-379.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, B., V. (2016). Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri ile İncelenmesi, Fine Arts, 11 (2), 66-92.